

زیست‌پذیری و کیفیت محیطی

فضاهای ناکارآمد شهری

۱۵۹ ۴۸۷۲

تألیف:

صاح ابراهیم پور

شایسته منوچهری

حامد صمدپور

|                     |   |                                                                                                      |
|---------------------|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | : | ابراهیمی پور، صالح، ۱۳۷۰ -                                                                           |
| عنوان و نام پدیدآور | : | زیست‌پذیری و کیفیت محیطی فضاهای ناکارآمد شهری/ تألیف صالح ابراهیمی پور، شایسته منوچهری، حامد صمدپور. |
| مشخصات نشر          | : | تهران: نشر انتخاب، ۱۳۹۷.                                                                             |
| مشخصات ظاهری        | : | ۱۳۴ ص.: مصور (رنگی)، جدول، نمودار (رنگی).                                                            |
| شابک                | : | ۹۷۸-۶۰۷۹-۶۰۲-۰۰۲                                                                                     |
| وضعیت فهرست نویسی   | : | فیا                                                                                                  |
| موضوع               | : | فضاهای عمومی -- جنبه‌های زیست‌محیطی                                                                  |
| موضوع               | : | Public spaces -- Environmental aspects                                                               |
| موضوع               | : | شهرسازی -- جنبه‌های زیست‌محیطی                                                                       |
| موضوع               | : | City planning -- Environmental aspects                                                               |
| موضوع               | : | شهرسازی -- طرح و برنامه‌ریزی                                                                         |
| موضوع               | : | City planning -- Design                                                                              |
| شناسه افزوده        | : | منوچهری، شایسته، ۱۳۶۸ -                                                                              |
| شناسه افزوده        | : | صمدپور، حامد، ۱۳۷۴ -                                                                                 |
| رده بندی کنگره      | : | ۱۳۹۷ ف۶الف۲/۹۰۵۳ NA                                                                                  |
| رده بندی دیویی      | : | ۷۱۱                                                                                                  |
| شماره کتابشناسی ملی | : | ۵۱۴۱۱۳                                                                                               |



نشر انتخاب

ناشر کتاب‌های دانشگاهی

زیست‌پذیری و کیفیت محیطی فضاهای ناکارآمد شهری

صالح ابراهیمی پور، شایسته منوچهری، حامد صمدپور

| حروف‌چینی نسیم ناصری مقدم | چاپ و صحافی موسسه مراد |

| چاپ اول ۱۳۹۶ | شمارگان ۱۰۰۰ جلد |

| شابک ۹۷۸-۶۰۷۹-۶۰۲-۰۰۲ |

حق چاپ محفوظ است

خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۱۲۶، طبقه چهارم

nashreentekhab.com

nashreentekhab@gmail.com

امروزه، شهرها مکان اصلی کار و زندگی بخش عمده بشر شده‌اند، به طوری که بیش از ۵۰٪ از جمعیت ۷ میلیارد نفری جهان در شهرها زندگی می‌کنند. از این رو، توجه به کیفیت زندگی، شرایط، امکانات و نیازهای ساکنان شهرها، مسئله‌ای حیاتی است. نظر به مشکلات متعدد شهرها، رویکردهای مختلفی برای ارتقا و بهبود شرایط زندگی در آنها پیشنهاد و مطرح شده است که زیست‌پذیری شهری یکی از آنها است. امروزه زیست‌پذیری در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته به عنوان یک اصل راهنما در چارچوب گفتمان پایداری در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی شهری گسترش پیدا کرده است.

ازسویی نیز امروزه شهرها با چالشهای بسیاری در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی روبرو هستند و با افزایش شهرنشینی و گرایش مردم به سمت شهرهای بزرگ پیامدهای زیان باری برای شهرها به وجود آورده است. مطابق این تحقیق به دنبال این گونه پیامدها و مشکلات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی در شهرها به وجود می‌آید کیفیت زندگی و زیست‌پذیری در شهرها نیز به شدت کاهش می‌یابد. کیفیت محیط زندگی یکی از عوامل مؤثر بر دلبستگی انسان به محیط بوده است. همچنین محیط‌های بی کیفیت، خالی از جمعیت شده و به تبع آن، سرزندگی و زیست‌پذیری آنها دست خوش تغییراتی خواهد شد. بنابراین پرداختن به موضوع شهرزیست‌پذیر به عنوان یک اتصال میان گذشته و آینده مطرح است. شهر زیست‌پذیر، پذیر از یک طرف به نشانه‌های تاریخی (ریشه ما) احترام می‌گذارد و از طرف دیگر به آینده اهمیت می‌دهد. شهر زیست‌پذیر شهری است که از نشانه‌های قدیمی و تاریخی محافظت می‌کند. در شهر زیست‌پذیر هم عناصر کالبدی و هم عناصر اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی باید برای پیشرفت و سلامت جامعه و تک تک افراد به سمت وسوی بهتر شدن پیش رود. زیست‌پذیری به یک سیستم شهری که در آن سلامت اجتماعی، کالبدی و روانی همه ساکنان خود توجه شده است اطلاق می‌شود و شهر زیست‌پذیر شهری است که در آن می‌توان یک زندگی سالم داشت و جایی است که می‌توان حرکت آسان پیاده، دو-رخه، حمل و نقل عمومی و یا حتی با اتومبیل (در زمانی که انتخاب دیگری وجود ندارد) داشت. پس در کل شهری برای همه مردم است.

## فهرست مطالب

|    |                                                             |
|----|-------------------------------------------------------------|
| ۱۰ | فصل اول                                                     |
| ۱۰ | فضا و پویایی فضای شهری                                      |
| ۱۱ | ۱-۱- فضا                                                    |
| ۱۲ | ۲-۱- فضای عمومی                                             |
| ۱۳ | ۳-۱- فضای شهری                                              |
| ۱۵ | ۱-۳-۱- فضای شهری- ساخت شهر                                  |
| ۱۶ | ۲-۳-۱- فضای شهری- محتوا                                     |
| ۱۶ | ۳-۳-۱- فضای شهری- مالکیت                                    |
| ۱۷ | ۴-۳-۱- فضای شهری- فرم                                       |
| ۱۷ | ۴-۱- پویایی فضاهای شهری                                     |
| ۱۷ | ۱-۴-۱- اهمیت موضوع پویایی در فضاهای شهری                    |
| ۱۹ | ۲-۴-۱- تعاریفی از پویایی شهر و ابعاد آن                     |
| ۱۹ | ۳-۴-۱- دیدگاه اندیشمندان شهرسازی در مورد پویایی فضاهای شهری |
| ۲۰ | ۱-۳-۴-۱- جین جیکوبز                                         |
| ۲۱ | ۲-۳-۴-۱- راب کریپر                                          |
| ۲۲ | ۳-۳-۴-۱- کانتی موننگومری                                    |
| ۲۳ | ۴-۳-۴-۱- مایکل ساوت ورت                                     |
| ۲۴ | ۵-۳-۴-۱- چارلز لاندري                                       |
| ۲۶ | ۶-۳-۴-۱- گوردون کالن                                        |
| ۲۷ | ۷-۳-۴-۱- کورش گلکار                                         |
| ۲۷ | ۸-۳-۴-۱- جهان‌شاه پاکزاد                                    |
| ۳۰ | ۹-۳-۴-۱- روس فریدمن                                         |
| ۳۰ | ۱۰-۳-۴-۱- گئورگینا فیبراس                                   |
| ۳۱ | ۱۱-۳-۴-۱- کریس گودارد                                       |
| ۳۱ | ۱۲-۳-۴-۱- گرالد ایوه                                        |
| ۳۲ | ۴-۴-۱- معیارهای پویایی فضاهای شهری                          |

|    |                                                                                 |
|----|---------------------------------------------------------------------------------|
| ۳۴ | فصل دوم                                                                         |
| ۳۴ | اصطلاحات و مفاهیم پایه بافت فرسوده شهری                                         |
| ۳۵ | ۱-۲- اصطلاحات و مفاهیم پایه                                                     |
| ۳۵ | ۲-۲- هویت شهری                                                                  |
| ۳۵ | ۳-۲- بخش مرکزی شهر و تعیین محدوده آن                                            |
| ۳۶ | ۴-۲- بافت شهری                                                                  |
| ۳۷ | ۵-۲- بافت قدیم                                                                  |
| ۳۷ | ۶-۲- معیارها، تعیین بافت فرسوده بر اساس مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران |
| ۳۸ | ۷-۲- گونه های بافت فرسوده شهری                                                  |
| ۳۸ | ۱-۷-۲- بافت های فرسوده دارای میراث شهری                                         |
| ۳۸ | ۲-۷-۲- بافت های فرسوده فاقد میراث شهری                                          |
| ۳۹ | ۳-۷-۲- بافت های فرسوده مسکونی (سکونتگاه های غیررسمی)                            |
| ۳۹ | ۱-۳-۷-۲- بافت قدیمی فرسوده                                                      |
| ۴۰ | ۲-۳-۷-۲- بافت میانی فرسوده                                                      |
| ۴۱ | ۳-۳-۷-۲- بافت میانی (محلات ویژه)                                                |
| ۴۱ | ۴-۳-۷-۲- بافت روستایی یا حاشیه های فرسوده                                       |
| ۴۱ | ۸-۲- گونه های فرسودگی بافت شهری                                                 |
| ۴۱ | ۱-۸-۲- فرسودگی کالبدی / سازهای                                                  |
| ۴۲ | ۲-۸-۲- فرسودگی کارکردی                                                          |
| ۴۴ | ۳-۸-۲- فرسودگی در تصویر ذهنی                                                    |
| ۴۴ | ۴-۸-۲- فرسودگی قانونی و رسمی                                                    |
| ۴۴ | ۵-۸-۲- فرسودگی مکانی                                                            |
| ۴۵ | ۶-۸-۲- فرسودگی نسبی یا اقتصادی                                                  |
| ۴۵ | ۹-۲- ویژگی های عمومی بافتهای فرسوده                                             |
| ۴۵ | ۱-۹-۲- عمر ابنیه                                                                |
| ۴۵ | ۲-۹-۲- دانه بندی                                                                |
| ۴۶ | ۳-۹-۲- نوع مصالح                                                                |

|    |                                                                        |
|----|------------------------------------------------------------------------|
| ۴۶ | ۲-۹-۴- تعداد طبقات.....                                                |
| ۴۶ | ۲-۹-۵- وضعیت دسترسی.....                                               |
| ۴۶ | ۲-۹-۶- وضعیت خدمات و زیرساختهای شهری.....                              |
| ۴۷ | ۲-۹-۷- بافتهای حاشیهای با بافتهای با اسکان غیر رسمی.....               |
| ۴۷ | ۲-۹-۸- بافت ناکارآمد.....                                              |
| ۴۷ | ۲-۱۰- ویژگیهای کالبدی، زیست محیطی، سیما و منظر شهری.....               |
| ۴۸ | ۲-۱۱- میزان برخورداری از شبکههای دسترسی، زیرساختها و تأسیسات شهری..... |
| ۴۸ | ۲-۱۲- میزان بهره‌مندی از خدمات شهری.....                               |
| ۴۸ | ۲-۱۳- ویژگیهای مالی اقتصادی و سرمایه‌گذاری.....                        |
| ۴۹ | ۲-۱۴- ویژگیهای اجتماعی و فرهنگی.....                                   |
| ۴۹ | ۲-۱۵- تحلیل مدل فرسودگی نتایج و پیامدهای آن.....                       |
| ۵۰ | ۲-۱۶- دلایل توجه به آثار فرسوده.....                                   |
| ۵۲ | ۲-۱۷- خلاصه.....                                                       |
| ۵۶ | فصل سوم.....                                                           |
| ۵۶ | به‌کارگیری ابزارهای محیطی در برنامه‌ریزی شهری.....                     |
| ۵۷ | ۳-۱- سطوح ورود محیط در برنامه‌ریزی.....                                |
| ۵۸ | ۳-۲- موانع بکارگیری محیط در برنامه‌ریزی شهری.....                      |
| ۵۸ | ۳-۳- ابزارهایی برای بکارگیری محیط در برنامه‌ریزی شهر: ررسی اجمالی..... |
| ۵۹ | ۳-۳-۱- ابزارهای سیاسی.....                                             |
| ۵۹ | ۳-۳-۲- ابزار اطلاعات.....                                              |
| ۶۱ | ۳-۳-۳- ابزار داوطلبانه.....                                            |
| ۶۱ | ۳-۳-۴- ابزار اقتصادی.....                                              |
| ۶۴ | ۳-۴-۴- ابزارهای نظارتی.....                                            |
| ۶۵ | ۳-۵-۵- ابزارهای فرآیندی.....                                           |
| ۶۶ | ۳-۴- دانش و ابتکار برنامه‌ریزی (کنفرانس چشم‌انداز).....                |
| ۶۹ | ۳-۵- مطالعات پایه.....                                                 |

|     |                                                                            |
|-----|----------------------------------------------------------------------------|
| ۶۹  | ۳-۶- مواد و روش های مشارکتی                                                |
| ۷۲  | فصل چهارم                                                                  |
| ۷۲  | کیفیت محیطی                                                                |
| ۷۳  | ۴-۱- کیفیت محیط شهری                                                       |
| ۷۳  | ۴-۱-۱- پیشینه مفهوم کیفیت محیط شهری                                        |
| ۷۵  | ۴-۱-۲- تعریف مفهوم کیفیت محیط شهری                                         |
| ۷۹  | ۴-۱-۳- دیدگاه های نظری کیفیت محیط شهری و مولفه های تأثیر گذار بر این مفهوم |
| ۱۰۰ | فصل پنجم                                                                   |
| ۱۰۰ | ارتقاء کیفیت محیطی                                                         |
| ۱۰۰ | تبدیل محله های متروکه و بلوار تقاده به فضاهای سبز جدید شهری                |
| ۱۰۱ | ۵-۱- مقدمه                                                                 |
| ۱۰۱ | ۵-۲- بازسازی پایدار برونیاند                                               |
| ۱۰۲ | ۵-۲-۱- توسعه پایدار                                                        |
| ۱۰۶ | ۵-۲-۲- یک مفهوم اغفال کننده                                                |
| ۱۱۰ | ۵-۳-۱- پایداری در عمل                                                      |
| ۱۱۰ | ۵-۳-۱- نقش دولت و خط مشی                                                   |
| ۱۱۲ | ۵-۳-۲- آماده شدن برای آینده                                                |
| ۱۱۳ | ۵-۳-۳- یکپارچگی محیط - اقتصاد و حفاظت زیست محیطی                           |
| ۱۱۶ | ۵-۳-۴- برابری اجتماعی                                                      |
| ۱۱۷ | ۵-۳-۵- مشارکت                                                              |
| ۱۲۳ | ۵-۵- طراحی پژوهشی از رشته های متقابل: درس های از تجربه <b>IM: BR</b>       |
| ۱۲۷ | ۵-۶- نتایج                                                                 |